

dnevi so bili prijetni, čeravno trudapolni. Ali kaj bo trud, napor, delo! Sreča in ljubezen in pošteno življenje zadovolji človeka bolj kot tisočeri zakladi, ki jih čuvajo krilati zmaji s sedmimi glavami.

Prišla je pa nesreča. Slabe letine so skoro do cela uničile Martina. Zadolžil se je pri bogatem kmetu, oderuhu. Da bi se iznebil dolgov, je sklenil, da gre za srečo tja v novi svet, kjer je veliko bogastva, kjer so velika mesta in široke ceste. Prosila ga je Barba, naj ne hodi. Nič ni pomagalo. Šel je, da zasluži veliko in se vrne in reši dolgov. Ali ni se več vrnil, nikdar se ni vrnil. Morda se je ponesrečil, morda je trpel prevelike napore in je omagal. In zdaj je mrtev, niti duha niti sluha ni po njem. Le dve pismi hrani kot zvest spomin nanj. Pisal ji je precej v začetku, potem pa ni bilo več pisem. In ona je postala žalostna in otožna.

Ali imela je še Pavla. Vzredila ga je v dobrega dečka. Nekaj je pa bilo v njem, kar ga je vedno gnalo po svetu. Doma ni hotel ostati, ker ni imel dela. Posestvice je prodal oderuh, ostala je le koč. S težkim srcem ga je pustila mati od doma. Ali morala ga je. Kaj naj ji dela doma?

In služil je za pastirja in hlapca, potem je pa šel v mesto. Tam da dobi več plače in laglje bo izhajal. Za priboljšek še materi kaj pošlje. In šel je in ji pisal izprva pogosto, potem so pa izostala pisma. Starka je bila žalostna in je menila, da je sin že mrtev ali saj zanjo izgubljen. Pred dvema dnevoma je dobila od njega pismo. Pisal ji je, da se vrne zopet k nji in da je ne zapusti nikoli več. Na sveti večer pride.

In nocoj ga Barba pričakuje. Težko ji je srce ob spominu nanj. Kakšen je? Ali je še dober, ali ga ni izpridil svet?

Solza ji včasih kane z lica, ustnice se pa brzo premikajo. Med molitvijo ji pa lezejo skupaj oči. Nalahno zadremlje.

Od zunaj se oglasijo stopinje, okorne in počasne. Vrata se odpro, v sobo stopi porastel človek, v razcapani obleki, utrujen in izmučen.

Starka se prebudi.

„Pavle, ali si ti?“

„Da, mati! Ali morete odpustiti svojemu izgubljenemu sinu? Vrnil sem se in nikoli več ne odidem od vas.“

Tedaj sta se objeli dve bitji in bili srečni.

Sveta noč je plavala nad zemljo . . .

Ivo Blažič.

Pred kolodvorom.

Božična slika.

istega dne pred Božičem je bilo . . .

Stal je tam pred kolodvorom naslonjen na zid in gledal s svojimi velikimi očmi.

Nenavadno živo je bilo danes na kolodvoru. Ljudi se je že kar trlo in vendar so še vedno prihajali v naglici in obloženi z raznimi zavitki in škatljami. Vsi so bili razgreti, zasopihani morebiti od nagle hoje, ali pa od

teže raznih zavítkov, ki so jih prinesli s seboj. Razgreti obrazi so jim kar žareli, in marsikateri si je obrisal od potu rosno čelo, četudi je zunaj bril oster veter in trosil drobne snežinke na zemljo.

Prihajali so večinoma peš; mnogo se jih je vsakokrat pripeljalo z električno. Ni bilo pa tudi brez lepih kočij, ki so naglo pridržale pred kolodvor. Iz njih so stopale lepe gospe v dragocenih oblekah, in imenitni gospodje v dolgih črnih suknjah, obrobljenih s toplo kožuho.

Kako različni so bili vsi ti ljudje po starosti in po stanu! Videl si lahko vse: od priprostega tovarniškega delavca do visokega mestnega uradnika, od navadno oblečene služkinje do bogate, v svilo in kožuho zavite gospe. In vendar so imeli vsi ti tako različni ljudje nekaj skupnega. Vsi so bili tako vedrih lic, tako jasnih obrazov, kakor bi jih najbrže ne videl noben drugi dan, četudi bi stal celo leto pri kolodvoru. Raz vseh obrazov je odsevala neka posebna zadovoljnost, nekaj tako mehkega in ugodnostnega, kakor bi jih bila pobožala sama sreča s svojimi dobrotnimi rokami...

Brežinov Martinek je pa stal naslonjen na zid tam blizu glavnega vhoda in gledal s svojimi črnimi očmi vse to vrvenje in vse te vesele obraze.

Malokdo je opazil revno oblečenega dečka. Saj se je vsem tako mudilo na vlak, da res niso imeli časa ozirati se in razmišljati. Kdo bi se pa tudi zmenil za vsakega paglavca v mestu? E, saj jih je povsod dosti in navihani so, da je kaj! Več slabih, nego dobrih, posebno izmed tistih, ki se vedno potikajo po ulicah.

Takih misli je menda bil tudi mestni stražnik, ki je parkrat premeril Martinka z ostrim pogledom. Že ga je hotel nekaj vprašati in najbrže zapoditi, da bi ne bil tukaj samo v napotje, pa mož si je naenkrat premislil in je pustil dečka pri miru.

Martinek pa je še vedno stal na istem mestu in tako čudno mu je bilo pri srcu, tako otožno, da bi se skoro zjokal...

Ob desetih je spremil na kolodvor pomočnika, ki je stanoval in delal prav pri tistem mizarskem mojstru, kjer se je učil Brežinov Martinek šele prvo leto. Pomagal mu je nesti precej težek zavitek.

„Zakaj ostaneš ti v mestu in ne greš domov?“ ga je vprašal med potjo pomočnik.

„Ne morem.“

„Zakaj ne? Morda nimaš denarja?“

„Ne, nimam denarja.“

In stopala sta zopet molčé proti kolodvoru. Prišla sta še ravno o pravem času, in pomočnik se je odpeljal veselega obraza.

Martinek se ni vrnil takoj nazaj k mojstru. Ostal je pri kolodvoru; nekaj neznanega ga je zadrževalo. Zato je stopil k vhodu in čakal že skoro cele dve uri nepremično na enem prostoru in gledal množico ljudi, ki je prihajala razgretih lic in vedrega obraza. Pozabil je, da ga zebe v noge in še po vsem životu, ko je gledal te srečne ljudi, ki imajo vsi iste želje, isto hrepenenje, kakor ga ima Martinek. Samo tem ljudem se bodo

izpolnile želje že morda v nekaterih urah, utešilo se jim bode hrepenenje. Martinek se bode pa vračal v mesto sam, tako sam, kakor še ni bil nikdar o Božiču. Vse, vse hiti ta dan v krog svojih dragih; saj niso nikjer tako lepi božični prazniki, kakor pod domačo streho, pa naj je še tako ubožna.

Martinek je bil doma daleč, daleč tam v gorski vasi, ki je bila oddaljena kakih petnajst ur hoda od velikega mesta, v katerem je prebival sedaj in se učil mizarstva. Njegovi starši so bili jako ubožni. Pa še vedno se je izhajalo, dokler so živeli oče, ki so bili viničar v velikem vinogradu nekega uradnika v bližnjem mestu. A prišla je nesreča; oče so umrli in tako sta ostala z materjo sama. Mati niso mogli opravljati težkih del v gorici, zato sta se morala izseliti. Šli so k svojemu bratu, ki je bil tudi viničar v tisti okolici. In Martinek? Martinku je gospod preskrbel, da se je šel učiti mizarstva v oddaljeno mesto, kjer je imel tisti uradnik znanca, dobrega mizarskega mojstra. Spomladi, ko se je začelo delo po vinogradih, je prišel novi viničar, in takrat sta se ločila z materjo; mati so šli k bratu, Martinek pa v oddaljeno mesto.

V mestu se mu ni ravno slabo godilo. Mojster je bil dober mož, ki je imel rad pridne delavce. In Martinek je imel že od nekdanjega veselja do mizarstva, zato je delal še z večjim veseljem in se učil z veliko marljivostjo težkega rokodelstva. Stanoval je pri mojstru, ki mu je skrbel tudi za hrano in obleko. Kakor rečeno, ni se mu godilo ravno slabo. Vendar se mu je zahotelo včasih po materi in po tistih lepih z žlahtno trto obsajenih gričih v njegovi domovini. Pa premagal je to hrepenenje, zamoril ga z pridnim delom...

Tako je bilo med letom, a danes je drugače. Danes ne dela v delavnici; danes gleda veliko množico srečnih ljudi, ki hitijo domov, domov. Zato ni čuda, da se je tudi njega polastila tako vroča želja po domu, po ljubi materi tam med vinogradnimi griči, kakor še nikdar v letu. Saj je jutri Božič; in kdo bi ne bil rad takrat doma, v svoji domovini, med svojimi ljudmi? Kdo ne bi poslušal tisti večer čudovito brnenje domačih zvonov, ki se razlega od holma do holma tako tajinstveno, tako skrivnostno... Slednjič se pa izgubi v sveti noči, zamre tako polahko, kakor je prišlo... Ej, čudovita in čarobna je sveta noč, kakor ni nobena v dolgem letu!

Da, tudi on bi rad šel domov te dni, a kako? Peš je predaleč in tudi pota ne zna. Z vlakom bi se peljal, in bi še najhitreje prišel do ljubega doma. Seveda peljal bi se že, a kdo mu bode dal denarja za vlak. Mati ga nimajo, drugače bi mu bili že poslali. Pri mojstru ni nič, četudi je dober mož. Martinek mu sedaj še toliko ne zasluži, kolikor ga stane hrana in obleka. Saj se uči še-le komaj pol leta. In kje dobiti kakih petnajst kron za vožnjo tja in nazaj? To je že denar, ki se ne pobere kar tako na cesti. Zato mora ostati v mestu, mora, ako še tako nerad...

Take misli so rojile Brežinovem Martinku, ki je čakal pred kolodvorom, ko sam ni vedel, zakaj in koga. Med tem časom je že prišlo par vlakov in tudi že odšlo. A vendar so še vedno prihajali ljudje na kolo-

dvor, kakor zjutraj, naglo, in na segretyh obrazih jim je žarela zadovoljnost in veselje. Le Martinek je bil sam s svojimi otožnimi mislimi. Mislil je na svojo zapuščenost v mestu, na osamelost matere tam daleč v domovini. Prevzele so ga te misli s tako silo, da je pozabil na vse okoli sebe...

Martinka je že nekaj časa opazoval lepo oblečen postaren gospod, kateremu se je že z obraza brala dobrohotnost. Gledal ga je s posebno zadovoljnostjo in najbrže je moral vedeti, kaj se godi v dečkovi duši, zakaj ima mokre tiste velike, črne oči.

Seveda ga deček ni opazil, ker je bil preveč zatopljen v svoje misli, iz katerih ga naenkrat vzdrami znan glas.

„Nò, Martine; kaj pa ti?“

Martinek se zdrzne in pogleda, odkod prihaja ta znani glas. Kako se začudi, ko zapazi pred seboj svojega dobrotnika, ki mu je preskrbel tako dobrega mizarskega mojstra, in pri katerem je opravljal njegov oče toliko let službo viničarja.

„Gospod Črnoga, vi tukaj...“

„Kaj pa čelaš tukaj?“

Martinek mu je nekaj jecljal in se mu zahvaljeval, da ga je tako dobro oskrbel. Vendar mu nikakor ni hotela prava beseda iz ust. Gospod Črnoga je dobro vedel, kaj je dečku. Zato ga hitro vpraša:

„Ali ne greš domov na počitnice?“

Deček je povesil pogled in zardel do ušes, odgovoril pa nič. Legati ni hotel, pa pravici pa tudi ni hotel povedati, ker bi potem morda mislil njegov dobrotnik, da mu pravi samo zato, da bi ga vzel s seboj.

Gospod je vse to videl in zadovoljni smehljal je obkrožil njegove ustnice, ko je izgovoril prihodnji stavek, prav počasi, kakor bi hotel videti, kakšen vtis bodo napravile njegove besede na ubogega Martinka:

„Hitro idi domov in se praznje preobleci ter povej mojstru, da se odpelješ z menoj k materi na božične počitnice. Vožnjo že jaz plačam tudi za nazaj. Vlak ima tri četrt ure zamude; ako se požuriš, lahko prideš.“

Martinek ni vedel, ali sanja, ali je resnica. Hotel se je zahvaliti dobremu gospodu, ali gospod ga ne posluša, ampak mu urno reče: „Sedaj tiho; glej, da hitro prideš, govoriva lahko med potjo.“

Brežinov Martinek je bil že ves trd od mraza in premrt od dveurnega stanja na kolodvoru. Vendar je zdirjal tako urnih nog k svojemu mojstru, kakor bi ga sam veter nesel.

Še ni preteklo pol ure, se je že vrnil v čedni obleki, z malim zavitkom v roki. Gospodinja mu je dala nekaj malenkosti, da je nesel materi, ki se ga bo tem bolj razveselila, ker pride tako nenadoma.

Za nekaj časa sta sedela v vlaku Črnoga in Martinek ter se peljala domov. Oba sta bila srečna, zlasti pa Martinek. Pa tudi gospod Črnoga je bil vesel, ko je videl, kakšno veselje je napravil dečku.

Kompoljski.

